

THE IDEA OF UNITED EUROPE IN THE FIRST DECADE OF THE INTERWAR PERIOD

Adrian Gheorghe Standavid

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: The theme of the essay „Idea of Europe united in the first decade of the interwar period” aims to present the political unification projects of Europe elaborated in this period, the general context of the international relations, the mentality of the epoch and their impact on the public opinion.

In this context, the first decade of the interwar period was probably the best time to materialize the plans for unification of the European continent peacefully, based on fundamental principles of international practice and the collective assumption of responsibilities by the Member States. In this regard, the Paris Peace Conference between 1919-1920 created the legal framework for the functioning of international relations after World War I, based on the principle of self-determination of peoples supported by US President Wilson in his project called "The 14 Points". In addition, the establishment of the League of Nations, an international peace-keeping body and inter-state relations oversight, also emerged at the proposal of the US president, favored the proposals for political unification of Europe in 1924

Among the important projects of the first decade of the interwar period, we mention the one of the Austrian count Richard Kalergi in 1923, that of the deputy, Octavian Taslauanu in 1924 and that of the French Foreign Minister Aristide Briand from 1929. The beginning of the Economic Crisis, the Anglo-French rivalries, the lack of firmness of the League of Nations, the international forum created after the Peace Conference for the purpose of defending peace and avoiding a new war, the revisionist policy of the states defeated in war, canceled the political unification efforts of Europe.

Keywords: Kalergi, Europe, relations, political, Economic Crisis

Argument

Fenomenul globalizării, un proces omniprezent și ireversibil, reprezintă o realitate a zilelor noastre, având atât susținători cât și contestatari, și unii și ceilalți cu argumente pro și contra indubitabile.

Deschiderea și destinderea relațiilor internaționale de după prăbușirea comunismului în Europa și implicit încheierea Războiului Rece a fost cauza determinantă a acestui proces de globalizare, concomitent cu extinderea Uniunii Europene și a N.A.T.O.

În acest context, se înscrie tema acestui referat, *Ideea de Europa unită în perioada interbelică*, în care am urmărit să prezentăm modul în care elitele politice ale vremii au considerat unificarea europeană ca o soluție viabilă, pe termen lung, la dezvoltarea pașnică a relațiilor internaționale, în încercarea de a evita un nou conflict mondial devastator.

Încheierea Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920), instituia astfel noile principii ale dreptului și practicii internaționale precum dreptul la autodeterminare al popoarelor, impunerea regimurilor democratice, toate însă sub controlul Marilor Puteri învingătoare, SUA, Franța și Anglia.

Marele câștig al conferinței a fost înființarea Ligii Națiunilor, for suprastatal menit să vegheze la bunul mers al relațiilor dintre țări, cu scopul menținerii păcii în lume și evitarea izbucnirii unui nou război mondial.

I. Ideea pan-europeană a lui Coudenhove-Kalergi

Încheierea Primului Război Mondial, cu victoria Antantei și înfrângerea Puterilor Centrale, a deschis o nouă perioadă a relațiilor internaționale. La baza acestora, vor sta tratatele de pace semnate la Conferința de Pace, de la Paris, desfășurată între 1919-1920.

Tratatele consfințeau instituirea unui nou raport de forțe pe plan european și mondial, sistem cunoscut în istorie sub numele de sistemul versaillez, după palatul Versailles, din Paris, locul unde se semnase cel mai important tratat de pace, cel dintre Antanta și Germania. Instituirea noului sistem politic a iscat vii dispute între Marile Puteri, încă din timpul Conferinței. Conștient de acest lucru, președintele american, Woodrow Wilson, prezenta în fața delegațiilor un plan ambițios de organizare a lumii postbelice. „Cele 14 puncte”, program lansat de președintele american în ianuarie 1918 proclama o serie de drepturi și libertăți fundamentale, precum dreptul națiunilor la autodeterminare, libertatea comercială, interzicerea pactelor secrete, cooperarea internațională etc. Acest program a stat la baza tratatelor începute la Paris, în 18 ianuarie 1919.

Cel mai important aspect, era propunerea de înființare a unei Societăți a Națiunilor, cu scopul menținerii păcii în lume, din care ar fi urmat să facă parte toate statele lumii. Vestea a trezit un puternic entuziasm în rândul opiniei publice mondiale, încrezătoare în puterea noului for internațional, de a menține pacea în lume.

Deficiențele organizatorice ale Ligii Națiunilor, marcate de caracterul selectiv al primirii în organizație, prin neinvitarea statelor învinse în război, refuzul Statelor Unite de a fi membru al Ligii, au adâncit disputele și contradicțiile dintre Marile Puteri, slăbind autoritatea și eficiența înaltului for internațional.

Aceste contradicții, vizibile încă din primii ani interbelici, i-au determinat pe oamenii politici, să caute și să propună noi formule de organizare a relațiilor internaționale, care să corecteze deficiențele sistemului versaillez.

În acest climat general de frământări și căutări, ideea unei uniuni a statelor europene, bazată pe cooperare și deschidere, se va impune tot mai mult, ca o soluție viabilă de rezolvare a problemelor stringente ale continentului european. [4, p.362]

În promovarea acestor idei de uniune europeană, s-a afirmat contele austriac Richard von Coudenhove-Kalergi (1894-1972), el remarcându-se în perioada interbelică prin eforturile susținute în vederea realizării unei confederații europene a statelor, pe care o va numi Pan-Europa.

Ideile acestui proiect au fost cuprinse în lucrarea cu același nume, Pan-Europa, publicată în 1923, la Viena și tradusă în limba română, la Editura Pro-Europa din Târgu-Mureș, abia în anul 1997. Lucrarea citată – un veritabil document european – este considerată de Smaranda Enache, în *Prefață*, cel dintâi manifest pro-european coerent [6, p. 5].

În realizarea proiectului său, Kalergi a fost inspirat de o serie de idei și proiecte de unificare europeană, din perioada antebelică, cum ar fi proiectul lui Aurel C. Popovici, din 1906, de federalizare a Imperiului habsburgic, sub titulatura de Statele Unite ale Austriei Mari [10, p.334] Un alt concept de

unificare europeană mediatizat în epocă a fost cel de *Mitteleuropa*, lansat în anul 1914, de omul politic german Friedrich Naumann, [11, p.188-189] dar și *Manifestul – program* lansat de împăratul Carol I în octombrie 1918, prin care se propunea federalizarea Imperiului Austro-Ungar, în încercarea de salvare a acestuia [9, p.350].

Conștient că rivalitățile dintre state sunt o sursă permanentă de conflicte, Coudenhove-Kalergi desfășoară, după sfârșitul Primului Război Mondial, o amplă campanie de sensibilizare și solidarizare a clasei politice și a opiniei publice europene, în vederea susținerii proiectului său de realizare a unei confederații paneuropene.

Un prim pas în acest sens îl constituia crearea, tot în 1923, a Uniunii Paneuropene, organizație non-guvernamentală, ce își propunea unificarea continentului, pe baza liberului consimțământ al statelor.

Liantul acestei uniuni urma să-l constituie pe de o parte, comuniunea de spațiu geografic și istoric, iar pe de altă parte, reconcilierea franco-germană, esențială pentru pacea Europei.

În organizarea proiectului său, Coudenhove-Kalergi s-a inspirat din existența importantului organism internațional care era Liga Națiunilor dar și din constituirea și funcționarea Statelor Unite ale Americii. Ambele erau criticate pentru atitudinea și pentru modul de acțiune, dar considerate indispensabile Paneuropei în vederea unei colaborări și medieri în beneficiul tuturor.

Și Coudenhove-Kalergi critica forul genevez pentru neadmiterea Germaniei și pentru faptul că statele ne-europene au o pondere prea mare în luarea deciziilor în problemele europene, [6, p.76] afirmând că Liga Națiunilor nu înlocuiește Pan-Europa în sensul că nu s-ar suprapune. [6, p.75]

Față de Statele Unite ale Americii, contele austriac își exprima admirația pentru modul de organizare și pentru puterea lor datorată unității. În opoziție cu acestea, el deplângea situația Europei, măcinată de interese divergente: „În timp ce avântul exemplar al Americii este datorat unității sale, dezbinarea este factorul ce cauzează Europei nemaipomenita ei decădere”. [6, p.62]

Kalergi dorea o colaborare a Statelor Unite ale Americii cu Statele Unite ale Europei (cum ar fi urmat să se numească viitoarea construcție europeană), benefică pentru reconstrucția Europei, afirmând că: „Pan-America întruchipează pentru Europa cel mai mare pericol, sau cea mai mare speranță”. [6, p. 61]

Elementul de legătură între cele două supra-structuri statale îl putea reprezenta Anglia: „Mare putere în ambele părți ale lumii, n-ar putea aparține nici uneia dintre ele, fără să și-o facă rivală pe cealaltă”. [6, p.71]

Proiectul paneuropean al lui Kalergi urmărea realizarea unei confederații a statelor europene democratice, prin liberul consimțământ și cu respectarea suveranității naționale. Acest principiu era contrazis într-un fel, de caracterul selectiv și condiționat al admiterii în confederație, în principal fiind vizate U.R.S.S. și Marea Britanie, datorită aceluiași temeri și prejudecăți, pe de o parte politico-ideologice în cazul Uniunii Sovietice și a interesului colonial și a protecționismului, în cazul Marii Britanii.

La eventualele critici, în parte întemeiate, cum afirma chiar autorul, privind neprimirea Marii Britanii, Kalergi argumenta că nici Pan-America nu cuprinde Canada și nici coloniile europene din America, Marea Britanie neavând să sufere niciun neajuns datorită potențialului său urias: „Pan-Europa trebuie să aibă o atitudine de fairplay față de Anglia” [6, p.45] în schimb, în privința Rusiei, atitudinea lui Kalergi este una dură, afirmând că: „Rusia este Macedonia Europei”, [6, p.51] susținând în continuare că: „țelul suprem al politicii europene trebuie să fie evitarea unei invazii rusești. Pentru aceasta există un singur remediu, alianța europeană”. [6, p.51]

Pledoaria lui Condanhove-Kalergi continua pe același ton, subliniind că: „istoria oferă Europei următoarele alternative: ori animozitățile naționale vor fi depășite pentru ca statele în totalitatea lor să se regăsească într-o federație, ori acestea vor cădea victimă cuceririi rusești. O a treia alternativă nu există”[6, p.51]

Totuși, Kalergi nu excludea apriori colaborarea dintre Pan-Europa și U.R.S.S., arătând că „învrăjbirea dintre Europa și Rusia ar fi dăunătoare ambelor și favorabilă doar industriei americane”[6, p. 58] și că „ambele, Rusia și Europa au nevoie una de cealaltă pentru ca împreună să se poată reface”[6, p.59] De asemenea, face apel la necesitatea organizării politicii internaționale prin reechilibrarea raportului de forțe atât între Marile Puteri, cât și între acestea și celelalte state. Reconstrucția Europei trebuia pornită de la sistemul consfințit de Tratatul de Pace de la Paris: „Alternativa este: acceptarea acestor tratate, cu toate carențele și nedreptățile lor, sau acceptarea războiului și a haosului” [6, p. 99-100]

Kalergi își continua pledoaria evidențiind că: „ar fi absolut greșit însă să considerăm acordurile de la Paris ca sfârșitul evoluției europene, în loc de a vedea în ele bazele acesteia. Cu toate scăderile sale, Tratatul de la Paris a constituit primul pas spre reconstrucția europeană după haosul Războiului Mondial”.[6, p. 99-100]

Este interesant punctul de vedere al politicianului Kalergi vizavi de tratatele de pace; ca reprezentant al unei Mari Puteri înfrânte în Primul Război Mondial, în speță Austria, nu putea accepta conținutul acestor tratate, dar le admitea încercând să construiască pe baza lor un sistem politic internațional viabil. Odată consolidat, noul sistem ar fi urmat să ia locul vechiului sistem al tratatelor de pace.

O atenție deosebită era acordată alianțelor regionale, care puteau constitui modele de asociere și cooperare între state. În acest sens era dat exemplul Micii Antante despre care se spunea că „poate constitui germenul Pan-Europei”.[6, p. 99-100] fiind numită și „Statele Unite ale Europei de Est”¹⁶. De asemenea, el afirma că „Micii Antante trebuie să-i fie recunoscut meritul de a fi încetățenit în Europa un nou sistem de state, după modelul sistemului american, capabil să îmbine avantajele solidarității din politica externă cu păstrarea suveranității interne, comunitatea politică consolidându-se prin conferințe periodice”.[6, p. 102-103]

Kalergi vedea realizarea Pan-Europei în mai multe etape. Mai întâi prin organizarea unei Conferințe paneuropene fie de către o țară ca Italia: „singura Mare Putere pan-europeană aflată în relații amicale cu toate statele continentului”.[6, p.133-135] fie de un grup de state asociate, în acest sens fiind nominalizată Mica Antantă care „s-a angajat deja ca mediatore în numeroase focare de criză europene, fiind puternic interesată în federalizarea europeană”.[6, p.133-135] Putem spune că era recunoscută astfel activitatea desfășurată de Mica Antantă pe plan internațional în slujba păcii și colaborării între state, fiind un puternic mediator al situațiilor de criză. Mai mult, se recunoștea interesul Micii Înțelegeri în realizarea unui proiect de federalizare a Europei, fapt ce ar fi dus la dezvoltarea relațiilor între state, într-un climat de încredere și solidaritate europeană.

A doua etapă, ar fi fost reprezentată de încheierea unui tratat de arbitraj și garanție obligatorie între statele democratice ale Europei, iar a treia etapă, de o Uniune vamală paneuropeană, care ar face din Europa o zonă economică unitară. [6, p.133-135]

Din punct de vedere instituțional se preconiza înființarea unui parlament bicameral, format din Camera popoarelor, cu 300 de deputați, câte unul la un milion de europeni și, Camera statelor formată din 26 de reprezentanți ai celor 26 de guverne europene. [6, p.133-135] De asemenea se prevedea egalitatea în drepturi a tuturor limbilor naționale dar din considerente tehnice se preconiza introducerea

la nivel mediu a limbii engleze [6, p.133-135] (deși Marea Britanie nu ar fi urmat să facă parte din organizație-n.n. A. S.).

Ideile contelui Kalergi îi vor inspira pe toți marii europeniști, de la Aristide Briand, la Konrad Adenauer și Robert Schuman, în susținerea și promovarea unității europene. Meritul deosebit în realizarea acestui ideal i-a fost recunoscut unanim, Kalergi devenind primul laureat al Premiului Carol cel Mare (18 mai 1950), premiu acordat pentru contribuția sa la promovarea ideii europene.[13 accesat în data de 14 martie 2018]

Lungul drum al unității europene de la vis la realitate era adevărat de spusesele contelui Kalergi: „*orice mare fapt istoric începe ca utopie și sfârșește ca realitate*” [6, p.9]

În România, principiile europeniste erau promovate asiduu în anii `20 de marele om politic Take Ionescu, concretizându-se într-un prim pas, prin Mica Înțelegere, organizație cu reale valențe europeniste,[2, p. 39-44] așa cum afirma și Kalergi în lucrarea sa Pan-Europa.

Aceste idei au fost exprimate în Parlamentul României în 1926 de către Octavian Tăslăuanu senator de Mureș al Partidului Poporului, condus de mareșalul Alexandru Averescu. Senatorul târgumureșean dorea să sensibilizeze clasa politică românească, în vederea susținerii mișcării paneuropene a contelui Richard von Coudenhove-Kalergi, în cadrul primului Congres al Uniunii Pan-Europene, desfășurat la Viena, în octombrie 1926.[12, p. 92-98]

Încă din 1924 însă, Octavian Tăslăuanu a publicat la Tg-Mureș o broșură în care prezenta un proiect original de confederație, depășind limitele Europei. El propunea o Confederație a Statelor Europei Orientale și ale Asiei Minore, din care urmau să facă parte 18 state: Polonia, Țările Baltice, Țările Dunărene (Austria, Cehoslovacia, Ungaria, România), Țările Balcanice, Italia, Turcia și Siria, Țările Caucaziene (Armenia, Azerbaidjan, Georgia). Modelul declarat al noii structuri îl constituiau S.U.A. Motivația confederației o formau: declinul Europei, nevoia stabilirii încrederii între popoarele acestui spațiu, necesitatea lor de a se uni pentru a face față tendințelor expansioniste ale Rusiei dar și ale Germaniei. Autorul analizează șansele realizării proiectului său, factorii favorabili și rezistențele.[12, p. 47-67] În anii următori, O. C. Tăslăuanu a publicat în diferite reviste câteva articole în care sunt abordate alte aspecte ale construcției europene, fără a uita de propunerea sa anterioară.[12, p. 71-91]

Un alt politician român, fervent susținător al unității europene interbelice a fost Iuliu Maniu, personalitate marcantă a politicii românești, unul din artizanii împlinirii visului național de unire a tuturor românilor.

Astfel, Iuliu Maniu dorea realizarea unei *Confederații regionale* a statelor central și sud-est europene, cu rol de decizie la nivel inter-guvernamental [7, p. 58] Forța motrice a Confederației urma să o reprezinte cooperarea economică inter-statală, beneficiind de excepționalul potențial al Dunării, veritabil liant al unificării europene.

Din acest motiv, Iuliu Maniu a sprijinit activitatea Micii Antante și o încurajează, considerând-o ca o etapă spre realizarea unei Uniuni confederale a statelor europene, cu respectarea principiilor de suveranitate națională și a independenței statuate în tratatele de pace. În aceeași ordine de idei se înscria viziunea lui Iuliu Maniu față de proiectele paneuropene ale lui Kalergi, Briand sau Tardieu, în care se regăsea o mare parte din crezul său european.

În timpul Crizei economice, Maniu și echipa sa guvernamentală au acordat o atenție deosebită dezvoltării cooperării economice regionale, participând activ la diferite proiecte și parteneriate.

Un astfel de parteneriat era cel al *Comisiei Europene a Dunării*, în cadrul căreia România avea o pondere importantă. Afirmatia este susținută de un amplu articol publicat în „Gazeta Transilvaniei”. Sub titlul *România participă la împrumutul Comisiei Europene a Dunării* [7, p.58] articolul prezenta

rezultatul discuțiilor din cadrul Consiliului de Miniștri, desfășurat sub președinția lui Iuliu Maniu, în cadrul căruia s-a aprobat participarea României la împrumutul contractat de Comisia Europeană a Dunării, alături de Anglia, Franța, Italia, în proporții egale. Se mai specifică faptul că din suma totală de 8.500.000 franci de aur, contribuția României era de 2.125.000 franci de aur, plătiți în rate anuale. Împrumutul era rambursabil în 10-15 ani și era garantat prin taxele de navigație și cheia pe care le încasa Comisia Europeană.

Interesant de semnalat, era faptul că România participa la o acțiune concretă de cooperare europeană în cotă egală cu Marile Puteri, deși situația ei economică era puternic afectată de Criza economică. Acest lucru evidențiază implicarea activă a României în politica de anvergură europeană.

II. Proiectul prezentat de Aristide Briand în 1929

Izbucnirea crizei economice în 1929 reprezintă un moment important al perioadei interbelice, cu impact major asupra relațiilor internaționale.

Criza economică, pe lângă crearea unor dificultăți specifice, cum a fost reducerea producției, falimentul unor fabrici și bănci, șomaj, greve etc., a dus la o solidaritate socială, reflectată constant în ziarele vremii, subliniindu-se ideea necesității strângerii rândurilor în jurul Regelui, în încercarea găsirii soluțiilor celor mai potrivite, pentru atenuarea efectelor crizei și depășirea acesteia.

În planul relațiilor internaționale se constată o intensificare a activității diplomatice, gravitând în jurul Ligii Națiunilor, organism care se bucura încă de un prestigiu deosebit.[1, p. 62]

Printre proiectele de Uniune Europeană promovate în anii Crizei economice se număra cel al ministrului de externe francez, Aristide Briand. Inspirat din mișcarea paneuropeană a contelui austriac Richard Coudenhove-Kalergi din 1923, Briand preconiza realizarea unei construcții federaliste în cadrul Societății Națiunilor, care să cuprindă cele 26 de țări membre ale Ligii.

Fără îndoială personalitatea politică a lui Aristide Briand s-a impus în panoplia marilor figuri ale diplomației interbelice. Un excelent orator și fervent susținător al păcii, A. Briand s-a afirmat în prima linie în susținerea și promovarea ideii paneuropene a contelui Kalergi, acceptând în octombrie 1926, în cadrul Congresului de la Viena, președinția de onoare a Uniunii Paneuropene.

Activitatea diplomatică a lui Briand s-a intensificat după numirea sa în funcția de ministru de externe al Franței, în 1926, în cadrul guvernului condus de Poincaré [5, p. 360] Va fi în prim-planul diplomației franceze, ca ministru de externe sau prim-ministru, timp de șapte ani, între 1925-1932. Această stabilitate, i-a permis desfășurarea unei activități asidue în cadrul relațiilor internaționale, vizând pe de o parte, menținerea păcii prin respectarea tratatelor de pace, iar pe de altă parte, promovarea ideii unei construcții europene unitare, pe principii federale, cu respectarea suveranității naționale și a status-quo-ului existent.

Între demersurile lui Briand în acest sens se număra, semnarea Pactului de renunțare la război ca instrument de rezolvare a diferendelor între state. Ratificat la Paris, la 27 august 1928, pactul, numit Briand-Kellogg, după numele inițiatorilor săi, se dorea a sta la baza destinderii relațiilor internaționale, marcate de neîncredere, stare amplificată de efectele crizei economice.[9, p. 358]

Punctul forte al pactului era ideea participării S.U.A., fapt care se spera că va da consistență și certitudine demersului diplomatic comun. Se încerca realizarea unei solidarități internaționale în fața crizei economice, care afecta puternic economiile tuturor țărilor.

În plus, prin această invitație, Aristide Briand încerca să repare orgoliul rănit al Americii, nemulțumită de atitudinea Marilor Puteri europene (în primul rând Franța și Anglia), de la sfârșitul Primului Război Mondial.

Conștient că neimplicarea S.U.A. în problemele majore ale continentului european de după război, atât în semnarea Tratatelor de Pace, cât și în organizarea și activitatea Ligii Națiunilor, avea efecte negative asupra eforturilor de instaurare a unei păci durabile, Briand spera la o susținere din partea Americii în privința proiectului. În acest context, Proiectul Briand de Uniune Europeană din 1929 venea ca o continuare a proiectelor de unificare economică și politică a Europei, reprezentând totodată o încununare a eforturilor constante depuse de ilustrul diplomat francez, pentru realizarea unei construcții europene unitare viabile.

Scopul Proiectului Briand [3, p. 38] era realizarea unei instituții internaționale paneuropene pentru cooperare și securitate colectivă, pentru menținerea păcii. Noua organizație urma să cuprindă 26 de state europene, aceleași ca și Liga Națiunilor. Turcia și Uniunea Sovietică nu erau prevăzute în noua construcție paneuropeană.

Briand prelua ideea lui Kalergi, privind Paneuropa, dar cu diferența că Anglia era considerată un membru important în planul lui Briand, față de ideea lui Kalergi, care nu includea Anglia în planul său, datorită imperiului său colonial imens, capabil să-i asigure o largă libertate de acțiune și atitudine. În redactarea proiectului se observa preocuparea autorului spre două aspecte importante: latura economică și cea politică. Aspectele economice se impuneau ca prioritare, în contextul general dominat de manifestarea puternică a recesiunii economice internaționale. În Memorandumul prezentat în 1 mai 1930, care venea să completeze și să clarifice ideea proiectului prezentat în 5 septembrie 1929, în fața Adunării Societății Națiunilor, Briand se reorientează, susținând ca prioritară, necesitatea unei integrări politice. [3, p. 59]

Proiectul Briand, redactat de către Alexis Léger, directorul de cabinet al lui Briand, pornea de la ideea de bază a statului național suveran, care era interesat de crearea unei organizații care să garanteze pacea și cooperarea în Europa. [3, p. 36] Se dorea a fi o Societate a Națiunilor la o scară mai redusă, în cadrul Ligii, dar mai bine organizată și mai funcțională, capabilă să se adapteze mai ușor la cerințele vieții.

Pactul propunea o Uniune Europeană, ca o organizație interguvernamentală, cu menținerea suveranității naționale. Memorandumul Briand propunea celor 26 de state membre ale Societății Națiunilor semnarea unui tratat de constituire a Uniunii Federale Europene, uniunea urmând a fi creată prin consimțământul liber al statelor.[3, p. 50]

Adunarea Generală a Ligii Națiunilor a aprobat în principiu Proiectul Briand, stabilind ca guvernul francez să prezinte statelor europene membre ale Ligii un memorandum, iar guvernele acestora să se pronunțe. Proiectul Briand a fost prezentat într-o primă Conferință europeană, grupând reprezentanții celor 26 de țări europene, membre ale Societății Națiunilor. [2, p. 59-60]

În privința instituțiilor Uniunii Federale Europene preconizate, exista o mare asemănare cu cele ale Societății Națiunilor. Astfel, se prevedea o Conferință europeană similară Adunării Ligii Națiunilor, restrânsă doar la cele 26 de state europene; Comitetul european, similar Consiliului Ligii Națiunilor și un Secretariat, asemănător celui de la Liga Națiunilor. [8, p. 133-137] Sediul acestor instituții și implicit al Uniunii urma să fie tot la Geneva.[3, p. 52-55]

În plus, se preconiza o strânsă legătură între Uniunea Europeană Federală și Liga Națiunilor ceea ce a dus la numeroase confuzii și suspiciuni privind rolul și rostul noului organism paneuropean.

Proiectul Briand avea câteva puncte tari, printre care se număra posibilitatea guvernelor statelor europene de a se familiariza cu ideea unității europene, având ca punct de sprijin Liga Națiunilor. De asemenea facilita schimbul de idei și de proiecte la nivel interguvernamental, mai ales în cazul alianțelor regionale, precum Mica Înțelegere.

Ca puncte slabe, Proiectul Briand nu a reușit să depășească unele atitudini și mentalități conservatoare, încorsetate de ideea salvagădării statului-națiune, în detrimentul suveranității colective europene. Deși entuziast ca proiect de construcție, Proiectul paneuropean al lui Aristide Briand, nu a reușit să convingă statele europene, și în primul rând Marile Puteri, de justetea și necesitatea sa, plinuindu-se prea mult pe calapodul Societății Națiunilor, lucru ce a creat o oarecare confuzie și neîncredere. [3, p. 52-55]

În concluzie, se poate aprecia că Proiectul Briand de Uniune Europeană prezentat la jumătatea perioadei interbelice, constituia un moment de referință în cadrul relațiilor internaționale, fiind totodată cel mai încheșat și coerent proiect de unificare europeană din perioada interbelică.

Concluzii

Putem afirma că unificarea continentului european a reprezentat din totdeauna o constantă a politicii internaționale. Caracterul său compact, resursele naturale bogate, calitatea superioară a factorului uman, reprezentat prin tenacitate, forță și rezistență, a pământului arabil, a pășunilor și surselor de apă dulce, au constituit tot atâtea motive pentru a le cuceri și a le exploata. De aceea, cea mai facilă cale a fost cea a cuceririlor teritoriale de către diferite state, care deveneau astfel imperii.

Dintre aceste imperii, cel roman a reprezentat fără îndoială reșeta succesului, fiind cel mai durabil și bine organizat din istorie, fiind totodată o provocare și un model pentru generațiile următoare de cuceritori.

În acest sens, nici secolul al XX-lea nu face excepție, ci am putea spune că dimpotrivă, a fost perioada cea mai prolifică a încercărilor de unificare a bătrânului continent, fie pe cale politică – în primul deceniu interbelic, fie pe cale militară, în cel de-al doilea deceniu, prin politica dusă de Italia fascistă și Germania nazistă.

Primul deceniu interbelic a fost perioada cea mai optimă pentru implementarea proiectelor politice de unificare a Europei, în primul rând datorită faptului că lumea ieșise recent dintr-un război oripilant, cum nu se mai văzuse până atunci și din șocul căruia încerca să-și revină.

Conferința de Pace instituisese mecanismele unui sistem menit să garanteze pacea în lume. În plus, înființarea Societății Națiunilor, organism internațional care încă din titulatură își manifesta dorința cooptării tuturor statelor dornice de pace, urma să vegheze la buna desfășurare a relațiilor dintre țări.

Cu toate acestea, proiectele politice de unificare a Europei, prezentate în primul deceniu interbelic au eșuat. Cauzele acestui eșec, sunt multiple, dar toate au dus la acest deznodământ.

Dintre cauzele politice, cele mai importante de altfel, ar fi divergențele dintre marii învingători în război, mai ales cele dintre englezi și francezi dar și dintre aceștia și americani, în ceea ce privea impunerea propriilor interese. Aceste dispute s-au manifestat încă din timpul lucrărilor conferinței, stârnind nemulțumiri atât în rândul participanților cât și al opiniei publice în general.

O altă cauză, dar care derivă din prima, a fost refuzul Statelor Unite de a semna atât tratatele de pace cât și de a face parte din Liga Națiunilor, cu toate că aceasta fusese propunerea președintelui american, Wilson.

Nu în ultimul rând, un rol important al eșecului proiectelor politice de unificare pe cale pașnică a Europei a fost reprezentat de neinvitarea statelor învinse în război și astfel „pedepsirea lor”, în primul rând a Germaniei, considerată vinovata principală pentru izbucnirea războiului, dar și a Rusiei, pedepsită pentru pacea separată încheiată cu Germania și pentru revoluția bolșevică.

Neinvitarea acestor state și a celorlalte învinse, a alimentat ura lor față de forul genevez, a cărui acțiuni pacifiste le-au subminat fățiș și din toate puterile, apropiindu-le totodată, așa cum a fost cazul Tratatului de la Rapallo, din 1922 între Germania și Rusia.

Un rol decisiv între cauzele eșecului l-a avut izbucnirea crizei economice, în 1929 fapt ce a dus la neîncredere, politici economice protecționiste, instabilitate politică, faliment, șomaj, greve, pauperizarea populației și o stare generală de nesiguranță și nemulțumire.

Din fericire istoria a demonstrat că oamenii și în primul rând elitele politice conducătoare pot învăța din greșeli. Astfel, după un Al Doilea Război Mondial, mai distrugător și mai terifiant decât primul, au fost făcuți primii pași ai construcției europene, în contextul puțin propice al relațiilor internaționale tensionate datorită Războiului Rece, de la începutul anilor cincizeci prin Declarația Schumann, care punea la temelie ei împăcarea istorică franco-germană.

BIBLIOGRAPHY

1. Bărbulescu Petre, *România la Societatea Națiunilor (1929-1939)*, Editura Academiei, București, 1975
2. Campus, Eliza, *Ideea federală în perioada interbelică*, Ed. Academiei Române, Buc., 1993
3. Costea, Simion, *România și Proiectul Briand de Uniune Europeană*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2004
4. Legath, Bernd, *Istoria lumii în date*, Editura Niculescu, București, 2003
5. Lupu, N., *Aristide Briand*, în *Diplomați iluștri*, București, 1983
6. Kalergi, Richard, *Pan-Europa*. Postfață de Vittorio Pons. Prefață de Smaranda Enache. Traducere și note de Suhăreanu Mircea, Ed. Pro-Europa, Tg-Mureș, 1997
7. Marga, Andrei, *Filosofia unificării europene*, Cluj-Napoca, 1995
8. Niciu, Marțian, *Organizații internaționale*, Iași, Editura Chemarea, 1994
9. Oțetea Andrei, (coord.) *Istoria lumii în date*, Editura Enciclopedică, Buc., 1972.
10. Platon Gheorghe, (coord.) *Istoria Românilor*. Vol. VII, tom II, *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*, Editura Enciclopedică, București, 2003
11. Serebrian, Oleg, *Dicționar de geopolitică*, Polirom, Iași, 2006
12. Tăslăuanu, Octavian, *Obsesia europeană. Studii politice*, Ediție îngrijită de Gelu Voican-Voiculescu, Editura Scripta, București, 1996,
13. http://ro.wikipedia.org/wiki/Richard_von_Coudenhove-Kalergi